

Onderzoeksflits

Atlas voor gemeenten 2018

Thema cultuur – De positie van Utrecht uitgelicht

Gemeente Utrecht

[Utrecht.nl/onderzoek](https://utrecht.nl/onderzoek)

Colofon

uitgave

Afdeling Onderzoek
Gemeente Utrecht
030 286 1350
onderzoek@utrecht.nl
🐦 @onderzoek030

internet

www.utrecht.nl/onderzoek

rapportage

Veronique Linssen
Johannes van Raaij

30 mei 2018

1 Samenvatting

- De gemeente Utrecht staat op de vierde positie (van de 50) op de **cultuurindex**. Deze is gebaseerd op diverse indicatoren en geeft het relatieve aanbod per inwoner. Op de eerste positie staat Amsterdam, gevolgd door Maastricht en Leeuwarden. *New towns* zoals Almere en Zoetermeer scoren vrij laag op de ranglijst. Op provinciaal niveau staat de provincie Utrecht op de vijfde plek.
- Utrecht scoort goed op podiumkunsten en op het gebied van letteren (bibliotheken, boekwinkels en antiquariaten). Wat podiumkunsten betreft staat de stad op de tweede plaats binnen de G50 en wat letteren betreft op de zesde plek. Het minst scoort Utrecht in de categorie film (36ste plaats).
- Utrecht is licht gedaald op de **sociaal-economische index**, van de derde naar de vierde plek. Amersfoort is gestegen van de vierde naar de derde positie. Op de eerste en tweede positie staan Amstelveen en Haarlemmermeer.
- Net als voorgaande jaren neemt Utrecht de 2e positie in op de **woonaantrekkelijkheidsindex**, na Amsterdam en voor Amstelveen.
- Utrecht is de enige G4-stad die in de top-5 staat van zowel de woonaantrekkelijkheidsindex, de sociaal-economische index als de cultuurindex.

Top-5 Woonantrekkelijkheids- index		Top-5 Sociaal-economische index		Top-5 Cultuurindex	
Positie	Stad	Positie	Stad	Positie	Stad
1 ▶	Amsterdam	1 ▲	Amstelveen	1 –	Amsterdam
2 ▶	Utrecht	2 ▼	Haarlemmermeer	2 –	Maastricht
3 ▶	Amstelveen	3 ▲	Amersfoort	3 –	Leeuwarden
4 ▲	Haarlem	4 ▼	Utrecht	4 –	Utrecht
5 ▲	Den Haag	5 ▶	Breda	5 –	Delft

Bron: Atlas voor gemeenten 2018

2 Cultuur in de stad

Utrecht op 4de plek van de cultuurindex

In de nieuwe Atlas voor gemeenten staat dit jaar 'cultuur' centraal, om precies te zijn het cultureel aanbod in diverse (stedelijke) cultuurregio's. De Atlas wordt vandaag (30 mei) in Leeuwarden – Culturele Hoofdstad van Europa – gepresenteerd. Volgens de cultuurindex staat Utrecht op de vierde plaats van de 50 grootste gemeenten. Op één staat Amsterdam, gevolgd door Maastricht en Leeuwarden.

Met het oog op de voorbereiding voor de nieuwe subsidieperiode (2021–2024), roept het ministerie van OCW steden en provincies op om stedelijke en regionale profielen op te stellen. Als opmaat naar deze profielen heeft de Atlas het huidige culturele aanbod in de 50 grootste gemeenten en verschillende regio's in kaart gebracht. Dit culturele aanbod bestaat uit een gewogen combinatie van 20 indicatoren, die zijn verdeeld over vijf categorieën, te weten podiumkunsten, erfgoed, beeldende kunst, letteren en film. Voorbeelden van onderliggende indicatoren zijn aantallen podia, musea, bibliotheken en filmdoeken. De weging van deze indicatoren is gebaseerd op de waardering van mensen voor cultuur in hun woonomgeving. De vervolgens berekende cultuurindex geeft de verhouding in het culturele aanbod tussen de verschillende gemeenten en regio's weer. De index is een relatieve maatstaf, waarbij rekening is gehouden met het aantal inwoners in een gemeente of streek.

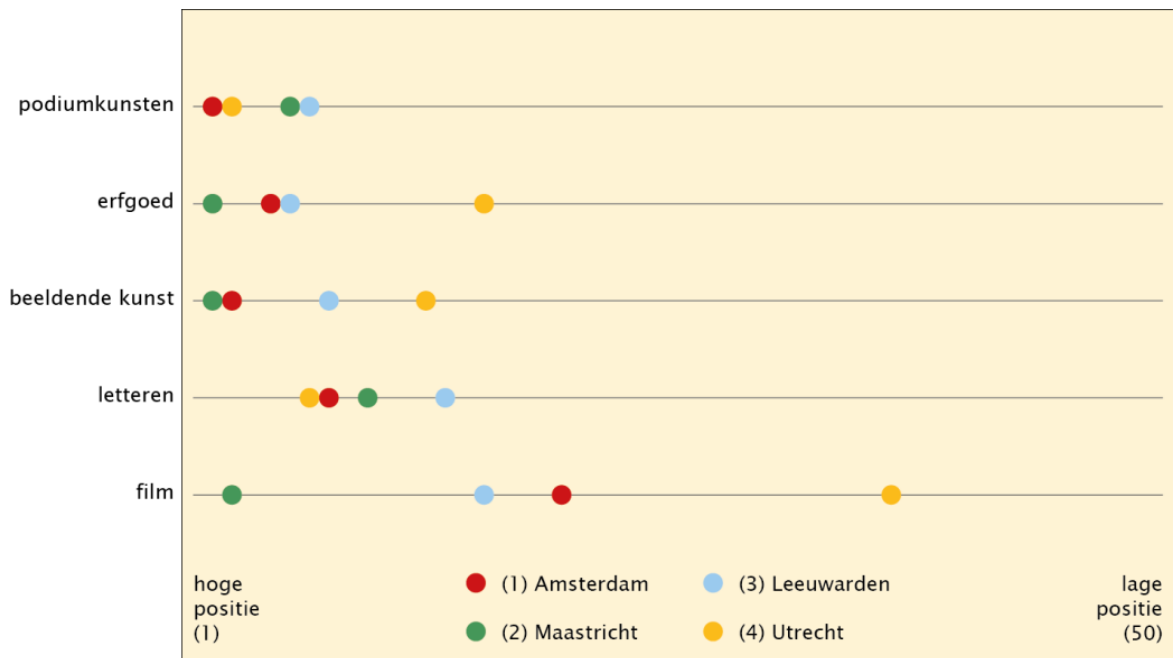
Utrecht: relatief veel podiumkunsten

Utrecht scoort goed op podiumkunsten: de stad staat wat dit betreft op de tweede plaats binnen de G50. Ook scoort Utrecht goed als het gaat om letteren, waarbij gekeken wordt naar bibliotheken, boekwinkels en antiquariaten (zesde plek). Het minst scoort Utrecht in de categorie film (36ste plaats). De hoge score van Amsterdam heeft vooral te maken met het grote aanbod van uitvoeringen in de podiumkunsten. Maastricht heeft haar hoge positie te danken aan het historische erfgoed en de beeldende kunsten en Leeuwarden scoort op alle vijf de categorieën positief. Opvallend is verder dat de zogenaamde *new towns*, zoals Almere en Zoetermeer, laag op de ranglijst staan. Het aandeel erfgoed is hier logischerwijs klein, maar ook het aanbod van podiumkunsten en beeldende kunst blijft achter. Steden met een monumentale binnenstad scoren over het algemeen wat hoger op de ranglijst.

Utrecht vijfde provincie in cultuurindex

Op het niveau van provincies staat Utrecht op een vijfde plaats, na Groningen (1), Zeeland (2), Noord-Holland (3) en Friesland (4). De noordelijke provincies en ook Zeeland koppelen volgens de onderzoekers een hoofdstad met een centrumfunctie (Groningen, Leeuwarden, Middelburg) aan een ommeland met veel historie en culturele voorzieningen.

Score van top-4 cultuurindex op subcategorieën

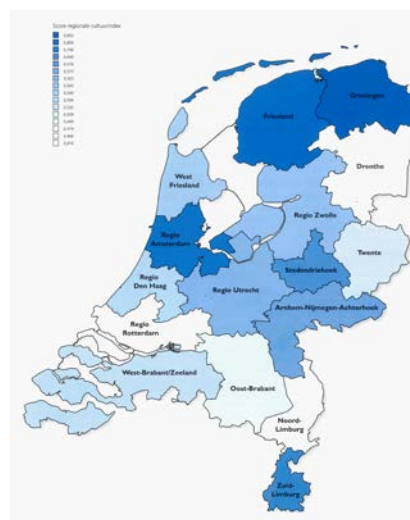

Noordelijke regio's hebben veel te bieden op cultuurgebied

Het Rijk en de Raad voor Cultuur willen dat er meer op regionaal niveau bepaald wordt hoeveel en welke cultuur regio's willen bieden. Daarom hebben de onderzoekers van de Atlas Nederland niet alleen ingedeeld in provincies en stedelijke regio's, maar ook in zestien 'cultuurregio's'. Hieruit blijkt dat de regio Groningen het meest te bieden heeft, gevolgd door Friesland en de regio Amsterdam.

De regionale cultuurindex laat grote verschillen zien tussen steden en regio's, zowel in capaciteit als diversiteit van het aanbod. Zo heeft de best scorende stad ongeveer zes keer zoveel te bieden op cultuurgebied als de slechtst scorende stad. Door in te zoomen op de onderliggende indicatoren, kan de cultuurindex onder andere helpen bij het vaststellen van regionale samenwerkingsverbanden.

Kaart 16 Cultuurregio's

3 Sociaal–economische Index

Utrecht 4^e positie sociaal–economische index

- Utrecht bekleedt de 4^e positie op de totale **sociaal–economische index**. Utrecht is gedaald van de 3^e positie en heeft van positie gewisseld met Amersfoort. Op de eerste en tweede positie staan Amstelveen en Haarlemmermeer.
- Opmerkelijke **verschillen voor Utrecht ten opzichte van voorgaande jaar**:
 - Indexpositie aandeel werklozen verbetert verder. Van positie 25 in 2016 en positie 19 in 2017 naar positie 13 in 2018.
- Een vergelijking van de acht grootste gemeenten laat zien dat:
 - Utrecht het laagste aandeel **bijstandsgerechtigden, werklozen en arbeidsongeschikten** heeft als percentage van de beroepsbevolking.
 - Utrecht het op een na laagste aandeel huishoudens heeft met een inkomen dat lager is dan 105% van het **sociaal minimum** (van deze acht grootste gemeenten).
 - Utrecht het minst aantal **laagopgeleiden** heeft en het grootste **aandeel werkzame vrouwen** als percentage van de vrouwelijke bevolking van 15–74 jaar.

Posities 8 grootste gemeenten binnen sociale–economische index

Positie 2018 (2017)	Bijstand ¹	Werkloos–heid ²	Arbeids–ongeschikt–heid ³	Armoede ⁴	Lage opleiding ⁵	Participatie vrouwen ⁶	Banen ⁷	Financiële en zakelijke diensten ⁸
Amsterdam: 15 (12)*	42 (43)	36 (28)	9 (9)	49 (49)	3 (2)	14 (8)	3 (6)	2 (2)
Rotterdam: 39 (42)*	50 (50)	50 (50)	17 (20)	50 (50)	26 (31)	48 (50)	13 (8)	8 (10)
Den Haag: 43 (41)*	46 (47)	47 (48)	28 (27)	47 (47)	23 (17)	46 (47)	20 (22)	16 (12)
Utrecht: 4 (3)*	23 (24)	13 (19)	8 (8)	30 (28)	1 (1)	1 (1)	6 (4)	4 (6)
Eindhoven: 17 (16)*	29 (28)	30 (33)	23 (25)	33 (32)	17 (21)	25 (30)	4 (2)	3 (5)
Tilburg: 27 (16)*	36 (36)	19 (20)	19 (17)	37 (37)	27 (28)	11 (13)	31 (21)	34 (3)
Almere: 28 (37)*	27 (27)	41 (45)	26 (24)	22 (26)	28 (32)	14 (17)	46 (47)	11 (27)
Groningen: 24 (23)*	44 (44)	49 (49)	10 (10)	48 (48)	2 (4)	26 (20)	8 (10)	25 (11)

¹ Aantal bijstandsgerechtigden als percentage van de beroepsbevolking; 1 = laagste aandeel, 50 = hoogste aandeel.

² Aantal werklozen als percentage van de beroepsbevolking; 1 = laagste aandeel, 50 = hoogste aandeel.

³ Aantal arbeidsongeschikten als percentage van de beroepsbevolking; 1 = laagste aandeel, 50 = hoogste aandeel.

⁴ Aandeel huishoudens met een inkomen lager dan 105% van het sociaal minimum; 1 = laagste aandeel, 50 = hoogste aandeel.

⁵ Aandeel personen met een lage opleiding; 1 = laagste aandeel, 50 = hoogste aandeel.

⁶ Aantal werkzame vrouwen als percentage van de vrouwelijke bevolking van 15–74 jaar; 1 = hoogste aandeel, 50 = laagste aandeel.

⁷ Indexcijfer aantal banen in gemeente (index: 2005 = 100)

⁸ Aantal banen in financiële en zakelijke diensten als percentage van totaal aantal banen; 1 = hoogste aandeel, 50 = laagste aandeel.

Bron: Atlas voor gemeenten 2018

4 Woon aantrekkelijkheid

Utrecht op 2^e positie woon aantrekkelijkheid

- Utrecht bekleedt, net als voorgaande jaren, de 2^e positie op de totale **woon aantrekkelijkheidsindex** en komt na Amsterdam. De derde positie is voor Amstelveen. De top-3 is vanaf 2013 ongewijzigd.
- Een vergelijking van de acht grootste gemeenten laat zien dat:
 - Utrecht scoort het gunstigst (van deze acht gemeenten) op het gebied van **veiligheid** (indexcijfer op basis van geweldsmisdrijven en vernielingen).
 - Utrecht op één na gunstigst scoort wat betreft **cultureel aanbod** (podiumkunsten). Utrecht komt na Amsterdam.
 - Utrecht het gunstigst scoort (van deze acht gemeenten) wat betreft **nabijheid natuur**. Utrecht neemt de 2e positie in, na Zwolle en voor Amersfoort.
 - Utrecht daalt twee posities wat betreft **bereikbaarheid van banen**.
 - Wat betreft **culinaire kwaliteit** scoort Utrecht lager dan Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Ook is de positie van Utrecht (32ste plek) lager dan een jaar eerder (29ste plek).

Posities 8 grootste gemeenten binnen woon aantrekkelijkheidsindex

Positie 2018 (2017)	Bereikbaarheid banen ¹	Cultureel aanbod ²	Veiligheid ³	Koopwoningen ⁴	Nabijheid natuur ⁵	Culinaire kwaliteit ⁶	Universiteit ⁷	Historisch karakter ⁸
Amsterdam: 1 (1)	4 (2)	1 (1)	49 (47)	50 (50)	12 (12)	2 (2)	1 (1)	2 (2)
Rotterdam: 14 (17)	7 (12)	23 (25)	50 (49)	49 (49)	24 (24)	7 (5)	3 (3)	7 (7)
Den Haag: 5 (7)	1 (3)	12 (11)	47 (48)	44 (44)	32 (32)	11 (9)	12 (12)	4 (4)
Utrecht: 2 (2)	3 (1)	2 (2)	20 (20)	41 (41)	2 (2)	32 (29)	1 (1)	6 (6)
Eindhoven: 15 (12)	26 (25)	7 (8)	45 (43)	40 (40)	26 (26)	9 (6)	3 (3)	33 (33)
Tilburg: 18 (16)	27 (26)	15 (15)	39 (34)	33 (33)	25 (25)	34 (35)	3 (3)	29 (29)
Almere: 44 (37)	34 (41)	49 (50)	27 (27)	3 (3)	15 (15)	44 (43)	12 (12)	49 (49)
Groningen: 24 (21)	43 (43)	9 (9)	41 (42)	47 (47)	14 (14)	26 (25)	3 (3)	10 (10)

¹ Aandeel banen dat vanuit de gemeente binnen acceptabele reistijd te bereiken is; 1=hoogste aandeel, 50=laagste aandeel

² Jaarlijks aantal uitvoeringen in de podiumkunsten per 1.000 inwoners; 1=hoogste aandeel, 50=laagste aandeel

³ Samengesteld indexcijfer op basis van geweldsmisdrijven en vernielingen. 1=laagste aandeel, 50=hoogste aandeel

⁴ Aantal koopwoningen als percentage van de woningvoorraad; 1=hoogste aandeel, 50=laagste aandeel

⁵ Nabijheid natuurgebieden

⁶ Kwaliteit van de restaurants in de gemeente; 1=hoogste aandeel, 50=laagste aandeel

⁷ Aanwezigheid universiteit

⁸ Percentage vooroorlogse woningen; 1=hoogste aandeel, 50=laagste aandeel

Bron: Atlas voor gemeenten 2018

Bijlagen

Positie-ontwikkeling Utrecht 2016–2018

Positie Utrecht vergeleken met de 49 grootste gemeenten van Nederland*

	Positie in 2016	Positie in 2017	Positie in 2018
Indexcijfer woonaantrekkelijkheid	2	2	2
Indexcijfer sociaaleconomische positie	3	3	4
Bevolkingsomvang	4	4	4
Vergrijzing			50
Huizenprijs ¹ , gemiddeld per m ²	4	4	4
Aandeel mensen niet-westerse migratie achtergrond	6	6	6
Aandeel eenpersoonshuishoudens	7	7	7
Aandeel banen financiële en zakelijke diensten	7	6	4
Aandeel laagopgeleiden ²	3	1	1
Aandeel bijstandsgerechtigden ²	25	24	23
Aandeel werklozen ²	25	19	13
Aandeel arbeidsongeschikten ²	8	8	8
Aandeel hh met inkomen <105% sociaal minimum ²	30	28	30
Aandeel werkzame vrouwen ³	1	1	1
Aandeel banen binnen acceptabele tijd bereikbaar (ov)	3	1	1
Verlies aan reistijd als gevolg van files (in minuten) ³	35	35	33
Onveiligheid (indexcijfer per 1.000 inw). ²	17	20	20
Podiumkunst-uitvoeringen per 1.000 inw.	2	2	2
Kwaliteit restaurants ³	33	29	32
Aandeel vooroorlogse woningen (voor 1940)	6	6	6
Aandeel koopwoningen	40	41	38

* In principe geldt: 1 = hoogste positie, 50 = laagste positie. Indien afwijkend wordt dit vermeld.

¹ Hoogste huizenprijs geldt hier als hoogste positie (1)

² Hier geldt dat positie 1 verwijst naar het laagste aandeel

³ Hier geldt dat positie 1 verwijst naar het hoogste aandeel

Bron: Atlas voor gemeenten

Gemeenten met meest gunstige sociaal-economische positie in Nederland 2011–2018

	2011	2014	2017	2018
1 ^e positie	Haarlemmermeer	Haarlemmermeer	Haarlemmermeer	Amstelveen
2 ^e positie	Amstelveen	Amstelveen	Amstelveen	Haarlemmermeer
3 ^e positie	Utrecht	Utrecht	Utrecht	Amersfoort
4 ^e positie	Amersfoort	Hilversum	Amersfoort	Utrecht
5 ^e positie	Alphen a/d Rijn	Amersfoort	Breda	Breda

Bron: Atlas voor gemeenten

Gemeenten met meest gunstige woonaantrekkelijkheid in Nederland 2011–2018

	2011	2014	2017	2018
1 ^e positie	Amsterdam	Amsterdam	Amsterdam	Amsterdam
2 ^e positie	Utrecht	Utrecht	Utrecht	Utrecht
3 ^e positie	Amstelveen	Amstelveen	Amstelveen	Amstelveen
4 ^e positie	's-Hertogenbosch	Haarlem	's-Hertogenbosch	Haarlem
5 ^e positie	Den Haag	's-Hertogenbosch	Haarlem	Den Haag

Bron: Atlas voor gemeenten